

Daniel Bruski¹

ORCID: 0009-0004-2176-9393

Dzielnicowy Policji jako instytucja bezpieczeństwa lokalnego — geneza i rozwój. W 100. rocznicę utworzenia stanowiska dzielnicowego w Policji Państwowej

Streszczenie: Artykuł podejmuje problematykę instytucji dzielnicowego w Policji w kontekście 100. rocznicy utworzenia stanowiska dzielnicowego w Policji Państwowej. Celem opracowania jest analiza genezy, ewolucji oraz współczesnej roli, jaką odgrywa. W pracy przyjęto metodę analizy historyczno-prawnej.

Słowa kluczowe: dzielnicowy, Policja, bezpieczeństwo lokalne, historia dzielnicowych

Abstract: The article addresses the institution of the community police officer within the Police in the context of the approaching 100th anniversary of the establishment of this position in the State Police. The aim of the study is to analyze its origins, evolution, and the contemporary role it plays. The study employs the historical-legal method of analysis.

Keywords: community police officer, Police, local security, history of community policing

Wstęp

W 2026 r. polska Policja obchodzi szczególny jubileusz — setną rocznicę utworzenia stanowiska dzielnicowego, jednej z najbardziej charakterystycznych i zarazem kluczowych funkcji w strukturze tej formacji mundurowej. Wydarzenie to skłania nie tylko do refleksji nad genezą i ewolucją tej roli, ale także do podkreślenia jej niezmiennie istotnego znaczenia w systemie bezpieczeństwa publicznego.

Dzielnicy od dekad pozostają najbliższymi społeczeństwu przedstawicielami Policji — funkcjonariuszami „pierwszego kontaktu”, którzy na co dzień budują relacje oparte na zaufaniu, dostępności i znajomości lokalnych uwarunkowań. To dzielnicowi odgrywają rolę swoistego łącznika pomiędzy instytucją państwową a obywatelami, często będąc pierwszymi osobami, do których mieszkańcy zwracają się z problemami — nie tylko tymi dotyczącymi bezpieczeństwa, porządku publicznego czy konfliktów sąsiedzkich. Służba dzielnicowego charakteryzuje się bliską współpracą ze społecznością lokalną oraz dogłębną znajomością jej uwarunkowań.

Funkcjonariusz ten nie tylko zna topografię rejonu służbowego, lecz przede wszystkim rozpoznaje jego strukturę społeczną, identyfikuje zagrożenia oraz rozumie dynamikę relacji międzyludzkich. Dzięki temu jest w stanie podejmować działania prewencyjne w sposób adekwatny i skuteczny, często nie dopuszczając do eskalacji problemów. Jego wiedza o lokalnych sprawach, mieszkańcach czy ich potrzebach stanowi nieocenione źródło informacji, wspierające zarówno działania profilaktyczne, jak i operacyjne.

W kontekście współczesnych wyzwań bezpieczeństwa rola dzielnicowego nabiera dodatkowego znaczenia. W dobie rosnącej złożoności zagrożeń oraz potrzeby budowania partnerstwa

Źródło: <stock.adobe.com>

między instytucjami publicznymi a społeczeństwem, dzielnicowy pozostaje fundamentem modelu policji zorientowanej na społeczność (ang. *community policing*).

Geneza instytucji dzielnicowego

Policję Państwową — organizację służby bezpieczeństwa, będącą organem władz państwowych i samorządowych, której zadaniem była ochrona bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego — powołano do życia na mocy ustawy z dnia 24 lipca 1919 r.² Ustawa ta regulowała przede wszystkim sposób organizacji tej formacji, wprowadzając scentralizowaną strukturę, przystosowaną do administracyjnego podziału państwa³. Policję podzielono na: komendy okręgowe, łączące kilka lub kilkanaście komend powiatowych; komendy powiatowe, odpowiadające terytorialnie powiatom; komisariaty, obejmujące większe miasta w powiatach lub dzielnice w dużych miastach oraz posterunki stałe w gminach. W miastach stanowiących samodzielną jednostkę administracyjną, policję organizowano na prawach komendy powiatowej lub okręgowej, natomiast przy komendach okręgowych do spraw dochodzenia przestępstw tworzone były urzędy śledcze⁴. Ustawa określała również hierarchię. Na jej czele stał główny komendant policji (zależny od Ministra Spraw Wewnętrznych⁵, któremu bezpośrednio podlegali komendanci okręgowi⁶).

² Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Praw P. Pol z 1919 r., nr 61, poz. 363), dalej jako: ustawa o Policji Państwowej.

³ Tamże, art. 5.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże, art. 6.

⁶ Tamże art. 7.

¹ Daniel Bruski, nadkom., Akademia Policji w Szczytnie.

Adres do korespondencji: <d.bruski@apol.edu.pl>.

Już w początkowym okresie funkcjonowania Policji Państwowej dostrzegano potrzebę wyodrębnienia funkcjonariuszy odpowiedzialnych za określone obszary. Za formalny moment powołania instytucji dzielnicowego uznaje się wydanie Rozkazu nr 330 z dnia 26 sierpnia 1926 r. Komendanta Głównego Policji Państwowej — insp. Mariana Borzęckiego⁷. Zgodnie z zapisami tego aktu „do czynności w zakresie spraw administracyjnych i ogólnopolicyjnego nadzoru na terenie komisariatu przeznaczona jest odpowiednia ilość niższych funkcjonariuszów w stopniu przodownika (st. przodownika), którzy noszą nazwę dzielnicowych”⁸. Dzielnicowi, tak jak i funkcjonariusze Policji Państwowej służby biurowej (z wyjątkiem niezdolnych fizycznie) podlegali obowiązkowemu wyszkoleniu pod względem wojskowym i mogli być wykorzystani do służby „ogólnopolicyjnej”⁹. Obowiązki dzielnicowych, wynikające z ich przeznaczenia określone zostały w „Instrukcji o dzielnicowych” (dalej jako: Instrukcja P.P.) zamieszczonej w Rozkazy z dnia 6 września 1926 r. nr 331 Komendanta Głównego Policji Państwowej¹⁰. Instrukcja P.P. wprowadzała we wszystkich komisariatach — „pełniących służbę na wzór miejski” — Policji Państwowej instytucję dzielnicowych. Zgodnie z poleceniem Komendanta Głównego Policji Państwowej miało to nastąpić do 1 października 1926 r.¹¹ Co do zasady z obowiązku tego zwolnione były komisariaty specjalne, np. kolejowe, graniczne, wodne itp. W przypadku, gdy teren działania komisariatów specjalnych obejmował obszar, na którym przez większą część roku mieszkło dużo ludzi, dopuszczalne było stworzenie stanowisk dzielnicowych¹². Zgodnie z ustawą o Policji Państwowej, by zostać policjantem należało spełnić kilka kryteriów. Warunkiem przyjęcia do służby było¹³:

- 1) obywatelstwo polskie,
- 2) nieskazitelna przeszłość,
- 3) wiek od 23 do 45 lat,
- 4) zdrowa i silna budowa ciała oraz wzrost odpowiedni,
- 5) znajomość języka polskiego w piśmie i słowie, i umiejętność liczenia.

Dzielnicowym natomiast mógł być „niższy funkcjonariusz o nieskazitelnym zachowaniu się na służbie i poza służbą, o dużym życiowym wyrobieniu oraz posiadający dobrą kwalifikację”¹⁴. Z uwagi na rodzaj tej służby oraz konieczność stałego przebywania o różnych porach dnia w dzielnicy, na dzielnicowych typowano tych funkcjonariuszy, którzy zamieszkiwali w niej lub w jej pobliżu¹⁵. Dzielnicowi nie wchodził w skład plutonów i zmian, nie pełnili „normalnej służby obchodowej i na posterunkach”. Mieli natomiast załatwiać na „swoim terenie” sprawy administracyjne, „zbierać dla użytku władz przełożonych i zwierzchnich dokładne wiadomości dotyczą-

ce m.in. stosunków tam panujących”¹⁶. Obowiązków i zadań dzielnicowi mieli bardzo dużo — o szczegółowo regulowała Instrukcja. Zgodnie z jej § 3 dzielnicowy był „obowiązany z własnej inicjatywy śledzić wszystkim, co się wydarzyło w jego dzielnicy, a inni funkcjonariusze mają go w miarę możliwości informować o ważniejszych wypadkach, które miały tam miejsce”¹⁷. Wykonywanie przez dzielnicowego asyst przy rewizjach, aresztowaniach i obławach, dokonywanych w jego dzielnicy przez policję śledczą, regulował natomiast § 4¹⁸. Dzielnicowi pełnili również dyżury na komisariacie i poza nim, brali udział w komisjach i obchodach komisariatów dokonywanych przez specjalne władze. Brali również udział w rozprawach, popierając oskarżenia w sądach, a także wykonywali wszystkie dodatkowe czynności, które realizowali przodownicy — m.in. prowadzili dochodzenia policyjne, z wyjątkiem tych przekazanych policji śledczej lub specjalnie wyznaczonym funkcjonariuszom policji mundurowej¹⁹. O wszechstronności dzielnicowych świadczy również fakt, że w przypadku zwiększonego lub nadzwyczajnego ruchu na ulicach mogli być wyznaczani do pełnienia służby na posterunku ulicznym²⁰. Dzielnicowi nie byli zwykłymi policjantami. W zakresie kompetencji mieli kontrolę posterunków pełniących służbę w ich dzielnicy. Instrukcja P.P. wskazywała, by w szczególności robili to w godzinach zamykania sklepów, czyszczenia ulic, w czasie gołoledzi, śnieżycy i roztopów i obowiązkowo — raz na tydzień dokonywali obchodu nocnego, połączonego z kontrolą posterunków²¹. Dzielnicowi ponadto mieli prawo — w szczególnych przypadkach — do dysponowania posterunkowymi pełniącymi służbę w ich dzielnicy. Mogli być również powoływani do wystąpień w składzie oddziałów policyjnych, jednak — jak wskazuje Instrukcja P.P. — większą korzyść mogli przynieść, będąc w roli obserwatora i informatora, aniżeli wzmacniając skład oddziału²². Do obowiązków dzielnicowych należało również prowadzenie w komisariacie książki zawierającej opis dzielnicy oraz jej bieżącej aktualizacji. Książka zawierała m.in. informacje dotyczące terenu i ludności, plan sytuacyjny dzielnicy, wykaz nieruchomości, urzędów, instytucji i zakładów państwowych, hoteli, pensjonatów, zakładów gastronomicznych, lokali widowiskowych i rozrywkowych (np. teatrów czy kina), bazarów, aptek, hydrantów czy lokali i miejsc podejrzanych. Znajdował się w niej także wykaz urzędników państwowych z ich danymi zamieszkania. Co istotne, z uwagi na konieczność efektywnej realizacji zadań przez dzielnicowych, dzielnice na terenie komisariatu dzielono w oparciu o: obszar, zaludnienie oraz stosunki bezpieczeństwa. Na jednego policjanta przypadać miało od 4000 do 10 000 mieszkańców²³.

Konkludując, dzielnicowi Policji Państwowej odgrywali istotną rolę w strukturze bezpieczeństwa lokalnego. Przypisani do określonych rejonów pełnili służbę o wyraźnie „terenowym” charakterze — ich zadania koncentrowały się na bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami, rozpoznaniu środowiska oraz sprawowaniu ogólnopolicyjnego nadzoru nad dzielnicą.

⁷ Rozkaz nr 330 z 26 sierpnia 1926 r. Komendanta Głównego Policji, <<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/en/jednostka/-/jednostka/10433026>>, 9 kwietnia 2026 r.

⁸ Tamże.

⁹ Tamże.

¹⁰ Rozkaz nr 331 z 3 września 1926 r. Komendanta Głównego Policji, <<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/en/jednostka/-/jednostka/10433026>>, 9 kwietnia 2026 r.

¹¹ Tamże.

¹² Tamże.

¹³ Ustawa o Policji Państwowej, art. 26.

¹⁴ Rozkaz nr 331 z 3 września 1926 r. Komendanta Głównego Policji, wyd. cyt.

¹⁵ Tamże, § 2

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże, § 3.

¹⁸ Tamże, § 4.

¹⁹ Tamże, § 5.

²⁰ Tamże.

²¹ Tamże, § 6.

²² Tamże, § 8.

²³ Tamże, § 12.

Okres PRL

W okresie powojennym, w szczególności w pierwszych latach funkcjonowania, Milicja Obywatelska (dalej jako: MO) uległa zasadniczej transformacji w porównaniu do modelu międzywojennego. Zmiany dotknęły również dzielnicowych. Ich rola została w znacznym stopniu podporządkowana celom politycznym państwa. Jej charakter został silnie uwarunkowany realiami państwa totalitarnego oraz podporządkowaniem aparatu bezpieczeństwa celom politycznym. Pierwszym dokumentem, który zawierał m.in. zadania czy obowiązki tych milicjantów, była Instrukcja nr 1/53 z 21 lutego 1953 r. o zakresie pracy dzielnicowych w komisariatach Milicji Obywatelskiej (dalej jako: Instrukcja PRL)²⁴. Był to akt prawny o klauzurze „ściśle tajne”, co może obecnie wydawać się dziwne, jednak jak stwierdza Zbigniew Lasocik: „zaskoczenie mija wraz z lekturą i szybko staje się oczywiste, że dokument tego typu nie mógł być ogólnodostępny”²⁵. Instrukcja składała się z 19 paragrafów i już od pierwszego można było wywnioskować, co autorzy tego dokumentu stawiali za priorytet. Zgodnie z jego zapisami: „praca dzielnicowego wymaga wyrobienia społeczno-politycznego, dokładnej znajomości terenu i ludności. Dzielnicowy winien bezkompromisowo zwalczać wszelkiego rodzaju wrogów usiłujących (...) przeszkadzać naszemu pokojowemu budownictwu”²⁶. W tym samym paragrafie wskazano, by dzielnicowi instrumentalnie wykorzystywali zaufanie społeczne czy budowali relację z mieszkańcami, by pozyskiwać informacje, które pomogą w walce z wrogim elementem. Dzielnicowy miał działać tak, aby „wyrobić wśród ludności przeświadczenie, iż jest jej obrońcą i opiekunem, a tym samym wyrobić zaufanie, które winno mu ułatwić zbieranie informacji o działaniach i zamiarach szkodliwych, wrogich elementów”²⁷. Filozofia działania dzielnicowych oparta była zatem na manipulacji, na złudnym poczuciu chęci okazania pomocy czy wsparcia. Priorytetem nie była klasyczna ochrona porządku publicznego, lecz ochrona ustroju komunistycznego i eliminowanie przeciwników politycznych. Dzielnicowy funkcjonował więc jako swoisty „agent państwa” realizujący cele ideologiczne w terenie. Naturalnie Instrukcja PRL nie była pozbawiona obowiązków dzielnicowego związanych ze zwalczaniem przestępczości. Dzielnicowy miał prowadzić rozpoznawanie osób karanych, podejrzanych o popełnianie przestępstw, powracających z więzień, również tych osób, które były znane w środowisku jako element przestępczy. Dzielnicowy powinien znać przeszłość polityczną i moralną wszystkich mieszkańców, a także osób pełniących funkcje administracyjne, które z założenia miały wspierać władzę ludową. Jednym z podstawowych zadań dzielnicowego było dokładne rozpoznawanie działalności zamierzeń elementów przestępczych, tak pod względem politycznym, jak i kryminalnym²⁸ [kolejność nieprzypadkowa — przyp. autora]. Kluczowym elementem działalności dzielnicowego była współpraca z osobami zaufanymi (OZ), a także tworzenie i prowadzenie sieci informatorów oraz

agentury. Dzielnicowy miał znać praktycznie wszystkich mieszkańców swojego rejonu — ich przeszłość polityczną, zawodową i społeczną — co wpisywało się w system powszechnej kontroli społeczeństwa. Dzielnicowy był ważnym ogniwem lokalnego aparatu władzy. Jego zadania obejmowały nadzór nad przestrzeganiem obowiązku meldunkowego (kontrola przemieszczania się ludności), kontrolę handlu, cen i zjawisk takich jak spekulacja, zwalczanie zjawisk społecznych postrzeganych jako zagrożenie dla systemu (np. „chuligaństwo”, prostytutka, nielegalny handel). Dzielnicowy miał podejmować działania na rzecz zmniejszenia spożycia alkoholu, a także działania wymierzone w nielegalny handel alkoholem, szczególnie w miejscach znajdujących się w pobliżu fabryk czy zakładów pracy. Dzielnicowy prowadził również czynności w ramach postępowania karnego, jednak tych najprostszych, a także spraw dotyczących wykroczeń administracyjnych. Większość działań miał obowiązek wykonywać w terenie, w wyjątkowych sytuacjach mógł wzywać obywateli do komisariatu i to tylko po ich godzinach pracy tak, „aby nie odrywać ich od produkcji”²⁹. W ramach realizacji zadań miał uprawnienia do nakładania mandatów (przy czym powinien przestrzegać zasad klasowego karania, za drobne wykroczenia stosować formę upomnień) czy kierowania wniosków o ściganie do sądu. Instrukcja PRL, tak jak Instrukcja P.P. określała kwestie dotyczące organizacji pracy dzielnicowych. Obchód rejonu służbowego był wskazywany jako najważniejszy element służby. W jego trakcie funkcjonariusz wykonywał większość czynności operacyjnych i administracyjnych. Obchodu miał obowiązek dokonywać zarówno w dzień, jak i w nocy, z czego co najmniej dwa obchody nocne miały być w ciągu jednego tygodnia. Służbę, poza wykonywaniem czynności operacyjnych, dzielnicowy miał pełnić w umundurowaniu.

Ewolucja po 1955 r. — częściowa depolityzacja

Dwa lata po wprowadzeniu Instrukcji PRL, Komendant Główny Milicji Obywatelskiej wydał dokument, który zastąpił dotychczas obowiązujący. Odtąd dzielnicowi swoje zadania realizowali na podstawie Regulaminu o organizacji i wykonywaniu służby dzielnicowych MO (dalej jako: Regulamin PRL), wprowadzonego rozkazem nr 10/55. Dokument był opatrzony klauzulą „tajne”, która została zniesiona 13 grudnia 2000 r.³⁰ Wraz z wprowadzeniem Regulaminu PRL nastąpiło osłabienie języka ideologicznego. W regulacji postawiono na akcent funkcji związanych z bezpieczeństwem: „dzielnicowi MO powołani są do ochrony mienia społecznego, bezpieczeństwa i mienia obywateli oraz do strzeżenia porządku publicznego w wyznaczonych im rejonach służbowych na terenie miast”³¹. Mieli oni wykazywać się własną inicjatywą, a nie tylko realizować zadania zlecone przez przełożonych. Znajomość topografii terenu nadal była bardzo istotna w ich pracy, stąd konieczność systematycznego obchodzenia terenu, utrzymywanie bezpośredniego kontaktu z członkami komitetów blokowych,

²⁴ Z. Lasocik, *Meandry totalitaryzmu — zmiany w funkcjonowaniu dzielnicowych po II wojnie światowej*, „IUS Novum” 2012, nr 6(3), s. 40, <<https://iusnovum.lazarski.pl/iusnovum/article/view/184>>, 9 kwietnia 2026 r.

²⁵ Tamże, s. 41.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże, s. 42.

²⁸ Tamże, s. 44.

²⁹ Tamże, s. 46–47.

³⁰ Tamże, s. 48.

³¹ Rozkaz nr 10/55 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z 15 maja 1955 r. § 1 [za:] Z. Lasocik, *Meandry totalitaryzmu — zmiany w funkcjonowaniu dzielnicowych po II wojnie światowej*, „IUS Novum” 2012, nr 6(3), s. 40, <<https://iusnovum.lazarski.pl/iusnovum/article/view/184>>, 9 kwietnia 2026 r.

dozorcami czy członkami Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej (ORMO)³².

Większe zaakcentowanie funkcji porządkowych czy pojawienie się elementów funkcji pomocowej i wychowawczej (zwłaszcza wobec nieletnich), nie oznaczało rzeczywistej rezygnacji z funkcji kontrolnych — działania operacyjne i inwigilacyjne były nadal prowadzone, choć zapisano je w mniej bezpośrednio ideologicznym języku.

Regulamin służby dzielnicowego z 1974 r.

22 czerwca 1974 r. Komendant Główny Milicji Obywatelskiej wydał rozkaz nr 7/74, którym wprowadzono nowy akt regulujący służbę dzielnicowych. Regulamin służby dzielnicowych i kierownika referatu dzielnicowych (dalej jako: Regulamin z 1974 r.) — bo taki był tytuł tego dokumentu — stanowił podwaliny pod konstrukcję funkcjonowania pionu dzielnicowych po 1990 r.³³ Regulamin z 1974 r. składał się z 35 artykułów podzielonych na cztery rozdziały. Jedną z wielu zmian, które należy wskazać za dość istotną, było stworzenie w strukturach MO referatu dzielnicowych — „komórki realizującej zadania przewidziane w Regulaminie, a także w innych przepisach resortu spraw wewnętrznych”³⁴. Pracą referatu zarządzać miał kierownik³⁵, co jest istotną zmianą, ponieważ w aktach zmieniających, „działalnością dzielnicowych kierowali bezpośrednio kierownicy komisariatów MO i ich zastępcy”³⁶. W przypadku jednostek, w których nie planowano utworzyć referatów dzielnicowych, pracą tych milicjantów kierować miał inspektor ds. dzielnicowych, inny wyznaczony funkcjonariusz lub kierownik jednostki³⁷. Zbigniew Lasocik, dokonując analizy Regulaminu z 1974 r., stwierdza, że zadania dzielnicowego zostały bardzo rozbudowane i stał się on „uniwersalnym milicjantem”, posiadającym wiedzę operacyjną, ale także obejmującym kontrolą coraz liczniejsze sfery życia społecznego. Jego zdaniem sprowadzono dzielnicowych do rangi urzędników i specjalistów od wszystkiego³⁸. Zadania kierownika referatu dzielnicowych zostały opisane w rozdziale II wspomnianego regulaminu. Kierownik referatu miał nie tylko organizować pracę dzielnicowych czy zapewniać realizację zadań przez nich, ale również dokonywać rozpoznania osobowego i terenowego w rejonie całego referatu, zapewnianie porządek i bezpieczeństwo publiczne w rejonie referatu, zapewnianie współdziałanie tej komórki z innymi komórkami Służby Milicji, inicjować spotkania ze społeczeństwem oraz uczestniczyć w nich itp. Analiza powierzonych obowiązków sprowadza kierownika referatu nie tylko do roli przełożonego, ale również do roli wykonawcy zadań, które tradycyjnie przypisywano dzielnicowym. Rozdział III Regulaminu z 1974 r. regulował zakres pracy i obowiązków

dzielnicowego, który odpowiedzialny był za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego, ochronę życia i zdrowia obywateli oraz za ochronę mienia społecznego i mienia obywateli w przydzielonym mu rejonie służbowym. Oczywiście w dalszym ciągu miał obowiązek ciągłego rozpoznania osób, miejsc czy zdarzeń — z pomocą osobowych źródeł informacji — które wpływały na stan bezpieczeństwa w podległym mu rejonie. Dość ciekawym zapisem w Regulaminie z 1974 r. był obowiązek osobistego odwiedzenia, w miarę możliwości, każdej posesji i każdej rodziny w rejonie służbowym, w celu przedstawienia się i wysłuchania ich „życzeń”³⁹. Zakres zadań dzielnicowego był dość obszerny. Był on osobą, która powinna ujawniać i eliminować osoby naruszające przepisy, znać recydywistów, osoby karane, zdobywać informacje o grupach przestępczych, konfliktach międzyludzkich, nastrojach w poszczególnych grupach zawodowych czy środowiskach, znać wszystkie osoby pełniące funkcje publiczne w rejonie, utrzymywać kontakt z dozorcami, administratorami czy listonoszami, reagować na każdą informację o popełnionym przestępstwie — przy czym powinien podjąć stosowne kroki np. podjąć pościg, by zatrzymać osoby podejrzane. Dzielnicowy miał obowiązek wykonywać wszystkie czynności związane z zabezpieczeniem miejsca zdarzenia, dążyć do ustalenia i udzielenia pomocy ofiarom przestępstw. Prowadził także dochodzenia, w ramach których wykonywał niezbędne czynności procesowe, wszczynane z własnej inicjatywy lub na wniosek innych instytucji. Oczywiście w Regulaminie z 1974 r. nie zabrakło aspektów politycznych. Dzielnicowy miał wykonywać niezbędne czynności na rzecz przeciwdziałania przestępstw o charakterze politycznym oraz czynom wymierzonym w interesy polityczne państwa⁴⁰. To tylko przykładowe zadania i obowiązki, ponieważ katalog był znacznie obszerniejszy. Dzielnicowych wyposażono nie tylko w instrumenty o charakterze represyjnym jak upominanie, karanie, stosowanie środków przymusu bezpośredniego czy występowanie do sądu o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Wyróżnić możemy środki oddziaływania, takie jak rozmowy profilaktyczne, organizowanie pomocy w zatrudnieniu czy występowanie z wnioskami o udzielenie pomocy materialnej.

W Regulaminie z 1974 r. nie zapomniano o biurokratyzacji. Dzielnicowy miał obowiązek prowadzić notatnik służbowy, w którym zapisywał informacje o planowanych przedsięwzięciach, uzyskanych informacjach czy odnotowywał wyniki służby. Kolejnym dokumentem prowadzonym przez funkcjonariusza był zeszyt dzielnicowego i posterunkowego MO, który w przypadku zmiany dzielnicowego był przekazywany milicjantowi obejmującemu ten rejon⁴¹.

Transformacja po 1990 r.

Pierwszym aktem, po zmianach systemowych, dotyczącym pionu dzielnicowych był Rozkaz nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 kwietnia 1995 r. w sprawie służby dzielnicowego i kie-

³² Z. Lasocik, *Dzielnicowy w nowoczesnej formacji policyjnej*, Warszawa 2011, s. 37.

³³ Rozkaz nr 7/74 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 22 czerwca 1974 r. w sprawie służby dzielnicowych i kierowników referatów dzielnicowych Milicji Obywatelskiej (wraz z załączonym do niego Regulaminem służby...) [za:] Z. Lasocik, *Dzielnicowy w nowoczesnej formacji policyjnej*, Warszawa 2011, s. 45.

³⁴ Tamże, § 1.

³⁵ Tamże, § 2.

³⁶ Z. Lasocik, *Meandry...*, wyd. cyt., s. 54.

³⁷ Z. Lasocik, *Dzielnicowy...*, wyd. cyt., s. 46.

³⁸ Tamże.

³⁹ Wyraz „życzeń” jest użyty w par. 16 rozkazu. „w miarę możliwości raz w roku dzielnicowy powinien osobiście odwiedzić każdą posesję i każdą rodzinę, przedstawić się obecnym osobom i wysłuchać ich „życzeń”.

⁴⁰ Tamże, s. 50.

⁴¹ Tamże, s. 51.

rownika referatu dzielnicowych (dalej jako: rozkaz nr 4/1995)⁴². Dokument ten zawierał instrukcję, w której zdefiniowano podstawowe pojęcia, takie jak m.in. rejon dzielnicowych, referat dzielnicowych, rejon referatu⁴³. Określono również, na czym polegać miała służba dzielnicowa, a było to „rozpoznawanie zagrożeń dla bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego w rejonie służbowym”⁴⁴. Podstawową formą pełnienia służby przez tych funkcjonariuszy był obchód, który miał wypełniać ponad 60% całego czasu ich pracy. Rozkaz nr 4/1995 naturalnie zawierał dużą liczbę zadań przypisaną dzielnicowym. Mieli oni prowadzić ciągłe rozpoznawanie przydzielonych rejonów pod względem osobowym i terenowym (§ 9), gromadzić informacje m.in. o podziale administracyjnym, o ludności, stosunkach społeczno-ekonomicznych czy o zagrożeniach przestępczością i wykroczeniami oraz zagrożeniach kryminogennych (§ 10). Do obowiązków dzielnicowych należało również prowadzenie postępowań uproszczonych oraz postępowań z oskarżenia prywatnego (§ 16), a także prowadzenie pracy operacyjnej (§ 17). Dzielnicowi mieli również reagować na wszelkie informacje dot. popełnianych przestępstw, w tym zabezpieczać miejsce zdarzenia, ustalać świadków i pokrzywdzonych, podejmować działania w celu ustalenia miejsca pobytu sprawcy przestępstwa czy działania w celu odzyskania utraconych przedmiotów (§ 15). Dzielnicowi zobowiązani byli do prowadzenia notatnika służbowego, ewidencji wyników pracy oraz teczki rejonu (§ 28)⁴⁵.

Kolejnym dokumentem regulującym pion dzielnicowych było Zarządzenie nr 15 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 1999 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (dalej jako: zarządzenie nr 15 KGP)⁴⁶. Co warto podkreślić, był to pierwszy dokument o takiej randze — opublikowany w Dzienniku Urzędowym KGP. Zarządzenie to przewidywało utworzenie trzech stanowisk w pionie dzielnicowych: młodszy dzielnicowy, dzielnicowy i starszy dzielnicowy, przy czym awans uwarunkowany był odpowiednim stażem służby oraz ukończeniem kursów specjalistycznych⁴⁷. Zarządzenie zakazywało przydzielania dzielnicowemu do obsługi więcej niż jednego rejonu służbowego na dłużej niż 6 miesięcy (§ 2 ust. 3) czy postępowań przygotowawczych (§ 12 ust. 2). Dzielnicowy, w kwestii zapobiegania przestępczości, powinien współpracować ze specjalistą w zakresie prewencji kryminalnej. Wśród obowiązków dzielnicowego istotnym zadaniem było również zapobieganie przemocy w rodzinie. Jako *novum* wskazać można włączenie samorządu lokalnego w proces mianowania kierowników rewirów dzielnicowych. Zgodnie z § 1 ust. 1 wspomnianego zarzą-

dzenia to komendant powiatowy Policji mianował kierownika rewiru dzielnicowych po zasięgnięciu opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta albo innego upoważnionego organu wykonawczego jednostki pomocniczej gminy. Zarządzenie nr 15 KGP było wielokrotnie zmieniane: m.in. poprzez zarządzenie nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 lipca 2000 r.⁴⁸, zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 listopada 2001 r.⁴⁹ czy zarządzenie nr 151 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2004 r.⁵⁰

Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych⁵¹ to kolejny akt, który zastąpił zarządzenie nr 15 KGP. Dokument wprowadził zmiany dotyczące organizacji służby oraz wykonywanych zadań przez dzielnicowych: 1) zniesiono obowiązek przebywania w obchodzie przez co najmniej 60% czasu służby, 2) wprowadzono zakaz pełnienia służby przez dzielnicowych (na terenach miejskich) w służbie konwojowej, ochronnej, dyżurnej, dochodzeniowo-śledczej, w dyspozycji dyżurnego jednostki organizacyjnej Policji, 3) rozszerzono zakres zadań dzielnicowych pełniących służbę na terenach pozamiejskich — przewidziano możliwość prowadzenia przez nich postępowań sprawdzających i przygotowawczych⁵². Zarządzenie to zmieniono dwukrotnie: zarządzeniem nr 921 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 września 2008 r.⁵³ oraz zarządzeniem nr 115 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 kwietnia 2012 r.⁵⁴

Obecnie obowiązującymi regulacjami związanymi z funkcjonowaniem pionu dzielnicowych w Policji są m.in. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁵⁵ (dalej jako: ustawa o Policji) oraz zarządzenie nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (dalej jako: zarządzenie nr 5/2016)⁵⁶. W ustawie o Policji szczególnie istotne znaczenie dla funkcjonowania dzielnicowych mają art. 8a, który określa ramy organizacyjne i kompetencyjne tworzenia rewirów dzielnicowych, posterunków Policji oraz zadania kierowników

⁴⁸ Dz. Urz. KGP z 2000 r., nr 5, poz. 54 — zarządzenie zlikwidowało stanowiska młodsze i starsze dzielnicowe, wprowadziło wydłużenie terminu tzw. rozliczania okresowego z jednego do trzech miesięcy, a także zmieniło oznaczenie teczki rejonu z „TAJNE (po wypełnieniu)” na „ZASTRZEŻONE (po wypełnieniu)”.

⁴⁹ Dz. Urz. KGP z 2001 r., nr 15, poz. 158 — zarządzenie wprowadziło punktową ocenę pracy dzielnicowych. System oceniania był bardzo rozbudowany. Funkcjonariusze byli oceniani z m.in. z wykrywalności przestępstw, ujęcia sprawców na gorącym uczynku czy w bezpośrednim pościgu, a także podejmowanie inicjatyw mających wpływ na podniesienie bezpieczeństwa osób, miejsc lub obiektów. Punktowane były również terminowość załatwiania spraw i rzetelność.

⁵⁰ Dz. Urz. KGP z 2004 r., nr 4, poz. 18 — w zarządzeniu zlikwidowano punktową ocenę pracy dzielnicowych. Formę rozliczenia ich pracy określał odtąd kierownik jednostki. Usunięto również oznaczenie teczki rejonu „ZASTRZEŻONE (po wypełnieniu)”.

⁵¹ Dz. Urz. KGP z 2007 r., nr 12, poz. 95.

⁵² I. Klonowska, J. Stawnicka, *Partnerstwo...*, wyd. cyt., s. 25.

⁵³ Dz. Urz. KGP z 2008 r., nr 16, poz. 96

⁵⁴ Dz. Urz. KGP z 2012 r., poz. 17.

⁵⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2025 r., poz. 636 ze zm.).

⁵⁶ Zarządzenie nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 26 ze zm.).

⁴² Rozkaz nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 kwietnia 1995 r. w sprawie służby dzielnicowego i kierownika referatu dzielnicowych [za:] Ł. Świerczewski, Ł. Kacprowicz, *Programy prewencyjne realizowane przez Policję w obszarze bezpieczeństwa publicznego*, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 2.

⁴³ I. Klonowska, J. Stawnicka, *Partnerstwo służb dzielnicowych ze społecznością lokalną na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego z perspektywy działań społeczno-wychowawczych*, Warszawa 2017, s. 14.

⁴⁴ Tamże, s. 14.

⁴⁵ Rozkaz nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 kwietnia 1995 r. w sprawie służby dzielnicowego i kierownika referatu dzielnicowych [za:] I. Klonowska, J. Stawnicka, *Partnerstwo...*, wyd. cyt., s. 14–16.

⁴⁶ Dz. Urz. KGP z 1999 r., nr 15, poz. 107 [za:] I. Klonowska, J. Stawnicka, *Partnerstwo...*, wyd. cyt., s. 16.

⁴⁷ I. Klonowska, J. Stawnicka, *Partnerstwo...*, wyd. cyt., s. 17.

tych komórek organizacyjnych⁵⁷, a także art. 13 ust. 4 — zawierający przepis o możliwości zwiększenia liczby etatów Policji w rewirach dzielnicowych ponad ustaloną liczbę w przypadku, gdy ciężar związany z utrzymaniem tych etatów weźmie na siebie organ powiatu lub gminy⁵⁸.

Uzupełnieniem regulacji ustawowej jest wspomniane zarządzenie nr 5/2016 zmienione zarządzeniem nr 6 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 lutego 2017 r.⁵⁹, zarządzeniem nr 66 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 października 2019 r.⁶⁰ oraz zarządzeniem nr 19 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 maja 2025 r.⁶¹ Akt ten doprecyzowuje zarówno zakres obowiązków dzielnicowego, jak i standardy realizacji zadań o charakterze prewencyjnym, profilaktycznym oraz związanym z utrzymywaniem bieżącego kontaktu ze społecznością lokalną. W szczególności określa on model pracy dzielnicowego jako funkcjonariusza odpowiedzialnego za rozpoznanie środowiska lokalnego, identyfikację zagrożeń oraz inicjowanie działań ukierunkowanych na ich ograniczenie. Zgodnie z definicją dzielnicowym jest policjant mianowany na stanowisko dzielnicowego lub starszego dzielnicowego oraz policjant, któremu rozkazem personalnym powierzono pełnienie obowiązków służbowych na tych stanowiskach⁶². Dzielnicowemu przydziela się jeden rejon służbowy, jednak przepisy przewidują w uzasadnionych przypadkach możliwość przydzielenia dodatkowego rejonu na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy⁶³. Podstawową formą pełnienia służby pozostał obchód, polegający na pieszym (dopuszcza się korzystanie ze środków transportu) przemieszczaniu się w granicach przydzielonego rejonu. Współczesny model funkcjonowania dzielnicowego w Policji stanowi rezultat długotrwałej ewolucji tej instytucji — od formacji o charakterze kontrolno-represyjnym do służby silnie zakorzenionej w środowisku lokalnym. Analiza historyczno-prawna wskazuje, że aktualny zakres zadań dzielnicowego został ukształtowany w duchu koncepcji *community policing*, której istotą jest partnerska współpraca Policji ze społeczeństwem w celu identyfikowania i rozwiązywania problemów bezpieczeństwa, skutecznego zwalczania przestępczości i antyspołecznych zachowań⁶⁴.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami, kluczowym elementem działalności dzielnicowego jest prowadzenie wszechstronnego rozpoznania rejonu służbowego, obejmującego zarówno aspekty osobowe, jak i społeczne oraz przestrzenne (§ 29 ust. 2 pkt 1 zarządzenia nr 5/2016). Rozpoznanie to nie ogranicza się wyłącznie do identyfikacji zagrożeń kryminalnych, lecz obejmuje

również analizę konfliktów społecznych, relacji międzyludzkich oraz czynników środowiskowych wpływających na poziom bezpieczeństwa (§ 30 pkt 2–3 zarządzenia nr 5/2016). Tym samym dzielnicowy pełni funkcję swoistego „analityka lokalnego bezpieczeństwa”, którego wiedza opiera się w dużej mierze na bezpośrednim kontakcie z mieszkańcami.

Istotnym komponentem tej roli jest utrzymywanie stałych relacji ze społecznością lokalną. Dzielnicowy nie tylko pozyskuje informacje o zagrożeniach, ale również aktywnie oddziałuje na środowisko społeczne poprzez rozmowy profilaktyczne, działania wychowawcze oraz kontakt z osobami narażonymi na wiktyzację. W tym ujęciu staje się on stałym partnerem mieszkańców, współodpowiedzialnym za kształtowanie lokalnego bezpieczeństwa.

Na szczególną uwagę zasługuje szeroki zakres działań profilaktycznych realizowanych przez dzielnicowego. Obejmuje on diagnozowanie zagrożeń, inicjowanie i współrealizację programów prewencyjnych oraz współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami pozapolicyjnymi (§ 36 pkt 1–3 zarządzenia nr 5/2016). Dzielnicowy pełni zatem funkcję koordynatora działań prewencyjnych na poziomie lokalnym, integrując wysiłki różnych instytucji i organizacji. Prowadzi jednocześnie działalność informacyjną i edukacyjną, przekazując mieszkańcom wiedzę na temat zagrożeń oraz sposobów ich unikania (§ 36 pkt 4 zarządzenia nr 5/2016).

Ważnym instrumentem współpracy ze społecznością jest również plan działania priorytetowego, opracowywany w oparciu o zdiagnozowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców (§ 38 ust. 1 zarządzenia nr 5/2016). Mechanizm ten stanowi przykład instytucjonalizacji dialogu społecznego w obszarze bezpieczeństwa, gdyż zakłada zarówno identyfikację problemów zgłaszanych przez obywateli, jak i informowanie ich o podejmowanych działaniach (§ 38 ust. 3 zarządzenia nr 5/2016). W konsekwencji dzielnicowy staje się nie tylko realizatorem polityki bezpieczeństwa, ale także jej współtwórcą wraz ze społecznością lokalną.

Analiza obowiązujących przepisów prowadzi do wniosku, że współczesny dzielnicowy pełni funkcję wielowymiarową: diagnostyczną, profilaktyczną, koordynacyjną oraz edukacyjną. Jego rola wyraźnie wykracza poza tradycyjne pojmowanie Policji jako formacji „represyjnej”, lokując go w centrum lokalnego systemu bezpieczeństwa. Tym samym dzielnicowy stanowi kluczowe ogniwo łączące instytucję państwa ze społeczeństwem, a jego działalność jest jednym z fundamentów skutecznej polityki bezpieczeństwa na poziomie lokalnym.

Podsumowanie

Transformacja ustrojowa, zapoczątkowana w wyniku przemian politycznych w 1989 r., wyznaczyła nowy paradygmat funkcjonowania aparatu bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Likwidacja Milicji Obywatelskiej i powołanie Policji jako formacji służącej społeczeństwu i działającej w ramach demokratycznego państwa prawnego stanowiły punkt zwrotny również dla instytucji dzielnicowego. Zmiana ta miała charakter nie tylko organizacyjny, lecz przede wszystkim aksjologiczny i funkcjonalny.

W realiach państwa demokratycznego dzielnicowy przestał być postrzegany jako ogniwo aparatu kontroli społecznej, a zaczął odgrywać rolę lokalnego przedstawiciela Policji, którego podstawowym zadaniem stało się budowanie relacji ze spo-

⁵⁷ Ustawa o Policji, art. 8a.

⁵⁸ Art. 13 ust. 4 zarządzenia nr 5/2016 brzmi: „Na wniosek rady powiatu lub rady gminy liczba etatów Policji w rewirach dzielnicowych i posterunkach Policji na terenie powiatu lub gminy może ulec zwiększeniu ponad liczbę ustaloną na zasadach określonych w art. 12 ust. 2, jeżeli organy te zapewnią pokrywanie kosztów utrzymania etatów Policji przez okres co najmniej 5 lat, na warunkach określonych w porozumieniu zawartym między organem powiatu lub gminy a właściwym komendantem wojewódzkim Policji i zatwierdzonym przez Komendanta Głównego Policji”.

⁵⁹ Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 12.

⁶⁰ Dz. Urz. KGP z 2019 r., poz. 110.

⁶¹ Dz. Urz. KGP z 2025 r., poz. 19.

⁶² Zarządzenie nr 5/2016, § 2 ust. 4.

⁶³ Tamże, § 5 ust. 2–3.

⁶⁴ J. Stawnicka, *Rola policyjnej profilaktyki społecznej w kształtowaniu bezpieczeństwa wewnętrznego*, Sosnowiec 2018, s. 41.

tecznością oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów o charakterze lokalnym. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że model ten wpisuje się w koncepcję tzw. *community policing*, zakładającą partnerską współpracę Policji z obywatelami oraz współodpowiedzialność za stan bezpieczeństwa.

Jednym z kluczowych kierunków redefinicji roli dzielnicowego było ukierunkowanie jego działalności na współpracę ze społeczeństwem. W praktyce oznaczało to odejście od reaktywnego modelu działania na rzecz modelu proaktywnego, opartego na stałym kontakcie z mieszkańcami, instytucjami lokalnymi oraz organizacjami społecznymi. Dzielnicowy stał się swoistym „łącznikiem” między Policją a społecznością lokalną, co wymagało od niego nie tylko kompetencji zawodowych, ale również rozwiniętych umiejętności interpersonalnych i komunikacyjnych.

Istotnym elementem tej transformacji było także wzmocnienie funkcji profilaktycznej. Działania dzielnicowego zaczęły koncentrować się na zapobieganiu zjawiskom patologii społecznej, takim jak przemoc domowa, uzależnienia czy demoralizacja nieletnich. Realizacja tych zadań odbywa się m.in. poprzez inicjowanie i uczestnictwo w programach prewencyjnych, współpracę ze szkołami, ośrodkami pomocy społecznej oraz jednostkami samorządu terytorialnego. Profilaktyka społeczna stała się jednym z fundamentów nowoczesnego modelu służby dzielnicowego.

Nie mniej istotnym aspektem redefinicji tej funkcji była potrzeba odbudowy i wzmacniania zaufania publicznego do Policji. W okresie poprzedzającym transformację ustrojową zaufanie to było istotnie ograniczone, co wynikało z roli, jaką Milicja Obywatelska pełniła w systemie autorytarnym. Po 1989 r. dzielnicowy odegrał kluczową rolę w procesie zmiany wizerunku formacji, będąc często pierwszym i najbliższym obywatelowi przedstawicielem Policji. Transparentność działań, dostępność oraz zaangażowanie w sprawy lokalnej społeczności stały się podstawowymi determinantami budowania pozytywnych relacji.

Warto podkreślić, że współczesny model dzielnicowego ewoluował również pod wpływem rozwiązań międzynarodowych oraz standardów wypracowanych w państwach o ugruntowanej tradycji demokratycznej. Adaptacja założeń *community policing* do polskich realiów nie była jednak procesem prostym, wymagała bowiem zarówno zmian instytucjonalnych, jak i kulturowych, w tym sposobu postrzegania roli Policji przez społeczeństwo.

Instytucja dzielnicowego stanowi trwały element systemu bezpieczeństwa publicznego w Polsce. Jej ewolucja od modelu administracyjno-kontrolnego do formy *community policing* świadczy o zdolności adaptacyjnej tej funkcji. Stulecie jej funkcjonowania stanowi właściwy moment do refleksji nad jej dalszym rozwojem i dostosowaniem do współczesnych realiów społecznych. Jaka czeka przyszłość dzielnicowych, których w polskiej Policji jest ok. 8 tys.⁶⁵? Obserwujemy wzrost oczekiwań społecznych wobec Policji, w tym wobec funkcjonariuszy „pierwszego kontaktu”. Dotyczą one nie tylko skuteczności działań prewencyjnych i interwencyjnych, lecz również dostępności, komunikatywności oraz zdolności do rozwiązywania problemów o charakterze społecznym. Wyzwanie stanowi także pojawianie się nowych form zagrożeń, w szczególności związanych z rozwojem technologii informacyjnych, takich jak cyberprzestępczość, które wymagają od dzielnicowych

poszerzenia kompetencji oraz adaptacji do zmieniającego się środowiska bezpieczeństwa.

W kontekście perspektyw rozwoju instytucji dzielnicowego należy wskazać na kilka kluczowych kierunków zmian. Przede wszystkim istotna jest dalsza cyfryzacja pracy Policji, obejmująca wiele procesów, w tym komunikację z obywatelami. Rozwój nowoczesnych narzędzi komunikacji, w tym platform elektronicznych i aplikacji mobilnych, może znacząco zwiększyć efektywność kontaktu dzielnicowego ze społecznością lokalną oraz usprawnić przepływ informacji o zagrożeniach.

Kolejnym kierunkiem może być zwiększanie funkcji medialnej dzielnicowych, co wpisuje się w założenia współczesnych modeli zarządzania bezpieczeństwem opartych na dialogu i rozwiązywaniu konfliktów społecznych na możliwie najwcześniejszym etapie. Równocześnie istotna pozostaje integracja działań dzielnicowych z szeroko rozumianym systemem zarządzania kryzysowego, co pozwala na lepszą koordynację działań w sytuacjach nadzwyczajnych oraz zwiększenie odporności społeczności lokalnych.

Podsumowując, przyszłość instytucji dzielnicowego powinna zmierzać w kierunku umacniania jego roli jako funkcjonariusza „bliskiego ludziom”, który nie tylko reaguje na zagrożenia, lecz aktywnie współtworzy lokalny system bezpieczeństwa. Zachowanie tej pierwotnej idei, przy jednoczesnym dostosowaniu do realiów współczesnego środowiska bezpieczeństwa, stanowi kluczowy warunek dalszego rozwoju tej instytucji.

Bibliografia

- Klonowska I., Stawnicka J., *Partnerstwo służb dzielnicowych ze społecznością lokalną na rzecz bezpieczeństwa wewnętrznego z perspektywy działań społeczno-wychowawczych*, Warszawa 2017.
- Kopczyński A., *100 lat dzielnicowych*, „Gazeta Policyjna” 2026, nr 3.
- Lasocik Z., *Dzielnicowy w nowoczesnej formacji policyjnej*, Warszawa 2011.
- Lasocik Z., *Meandry totalitaryzmu — zmiany w funkcjonowaniu dzielnicowych po II wojnie światowej*, „IUS NOVUM” 2012, nr 6 (3), <<https://iusnovum.lazarski.pl/iusnovum/article/view/184>>, 9 kwietnia 2026 r.
- Mrozewski M., *Społeczna odpowiedzialność i zarządzanie marketingowe jako instrumenty rozwoju bezpieczeństwa kraju. Normatywna koncepcja. Zarządzanie marketingowe w Policji*, Szczytno 2021.
- Rozkaz nr 330 z 26 sierpnia 1926 r. Komendanta Głównego Policji, <<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/en/jednostka/-/jednostka/10433026>>, 9 kwietnia 2026 r.
- Rozkaz nr 331 z 3 września 1926 r. Komendanta Głównego Policji, <<https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/en/jednostka/-/jednostka/10433026>>, 9 kwietnia 2026 r.
- Rozkaz nr 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 kwietnia 1995 r. w sprawie służby dzielnicowego i kierownika referatu dzielnicowych, niepubl.
- Rozkaz nr 10/55 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z 15 maja 1955 r., niepubl.
- Rozkaz nr 7/74 Komendanta Głównego Milicji Obywatelskiej z dnia 22 czerwca 1974 r. w sprawie służby dzielnicowych i kierowników referatów dzielnicowych Milicji Obywatelskiej (wraz z załączonym do niego Regulaminem służby) [za:] Lasocik Z., *Dzielnicowy w nowoczesnej formacji policyjnej*, Warszawa 2011.

⁶⁵ A. Kopczyński, *100 lat dzielnicowych*, „Gazeta Policyjna” 2026, nr 3, s. 36.

- Stawnicka J., *Rola policyjnej profilaktyki społecznej w kształtowaniu bezpieczeństwa wewnętrznego*, Sosnowiec 2018.
- Świerczewski Ł., Kacprowicz Ł., *Programy prewencyjne realizowane przez Policję w obszarze bezpieczeństwa publicznego*, „Przegląd Policyjny” 2021, nr 2 (142).
- Ustawa z dnia 24 lipca 1919 r. o Policji Państwowej (Dz. Praw P. Pol z 1919 r., nr 61, poz. 363).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2025 r., poz. 636 ze zm.).
- Zarządzenie nr 15 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 1999 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 1999 r., nr 15, poz. 107), niepubl.
- Zarządzenie nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 lipca 2000 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2000 r. nr 5, poz. 54), niepubl.
- Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 listopada 2001 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2001 r., nr 15, poz. 158).
- Zarządzenie nr 151 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2004 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2004 r., nr 4, poz. 18).
- Zarządzenie nr 528 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 czerwca 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2007 r., nr 12, poz. 95).
- Zarządzenie nr 921 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 września 2008 r. zmieniające zarządzenie w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2008 r., nr 16, poz. 96).
- Zarządzenie nr 115 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 kwietnia 2012 r. zmieniające zarządzenie w sprawie form i metod wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika rewiru dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2012 r., poz. 17).
- Zarządzenie nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 czerwca 2016 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 26).
- Zarządzenie nr 6 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 lutego 2017 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2017 r., poz. 12).
- Zarządzenie nr 66 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 października 2019 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2019 r., poz. 110).
- Zarządzenie nr 19 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 maja 2025 r. zmieniające zarządzenie w sprawie metod i form wykonywania zadań przez dzielnicowego i kierownika dzielnicowych (Dz. Urz. KGP z 2025 r., poz. 40).